

การบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของเทศบาลตำบลดอนทราย
อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

Administration to Promote Culture, Traditions and Wisdom of Tambon Donsai
Subdistrict Municipality, Khuan Khanun District, Phutthalung Province

นิยม พัฒนศรี¹ และ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ²
(Niyom Phatsanasri and Pornpen Petsuksiri)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของเทศบาลตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง (2) เพื่อศึกษากระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา และ (3) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของเทศบาล ตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาข้อสรุปอย่างเป็นระบบ มีเหตุผลและอ้างอิงทฤษฎีดำเนินการจัดระเบียบข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยกลไกการบูรณาการจากทุกภาคส่วนให้สอดคล้องเพื่อผลักดันไปสู่เป้าหมายทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนตามแผนพัฒนาท้องถิ่น

2. กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา มีข้อค้นพบที่น่าสนใจดังนี้ (1) ด้านการฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (2) ด้านการสร้างเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบ (3) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (4) ด้านการสร้างเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนท้องถิ่น และ (5) การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การตลาดการสร้างสรรค์กิจกรรม และรูปแบบการท่องเที่ยว

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา โดยการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา พร้อมทั้งนำเสนอมุมมองใหม่ๆที่มีลักษณะโดดเด่น และมีเอกลักษณ์ไทย โดยพิจารณาถึงความยั่งยืน เช่น พัฒนาฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาในท้องถิ่น เป็นต้น

คำสำคัญ: การบริหาร วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา.

¹⁻²อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น 12150

Lecturer of Master of Public Administration Graduate School, Western University Postcode: 12150

Corresponding author: Niyomphat451@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of the research were: (1) to study administration to promote culture, traditions and wisdom of administrators and related persons, (2) to study administrative processes to promote culture, traditions and wisdom, and (3) to study the participation of people in promoting culture, traditions and wisdom of Tambon Don Sai subdistrict municipality, Khuan Khanun district, Phatthalung province. This research was a qualitative research with a group of 30 key informants including government sector, private sector and local people, then bring in a systematic, rational and theoretical conclusion.

The results indicated as follow:

1. Administration to promote culture, traditions and wisdom of administrators and related persons used an integrated mechanism from all sectors to be consistent in order to push towards the goals of quality of tourist attractions, tourism personnel and infrastructure for generating income and distributing income to the community according to the local development plan.

2. There were some interesting findings in the administrative processes to promote culture, traditions and wisdom as follow: (1) rehabilitation and development of tourist attractions, (2) the promotion of tourism management to be responsible, (3) promotion of tourism that facilitates the learning process, (4) enhancing the participation process of the people and local communities, and (5) promotion, public relations, marketing, creation of activities and patterns of tourism.

3. The participation of people in promoting culture, traditions and wisdom was a common integration between government sector, private sector and public sector in order to drive strategies for promoting culture, traditions and wisdom, as well as presenting new perspectives that are distinctive and Thai identity, taking into account sustainability such as developing, restoring cultures, traditions and local wisdom.

Keywords: administration, culture, traditions, wisdom.

Article history:

Received 18 May 2020

Revised 18 July 2020

Accepted 20 July 2020

SIMILARITY INDEX = 1.45 %

1. บทนำ

จากยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ให้ความสำคัญกับการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนสู่ความสมดุลในทุกมิติอย่างบูรณาการและเป็นองค์รวม รวมถึงแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) ภายใต้กระแสการพัฒนาที่ต้องการความมั่นคงอย่างยั่งยืนในอนาคต จำเป็นอย่างยิ่งที่เศรษฐกิจไทยต้องถูกปรับโครงสร้างไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างนวัตกรรม ซึ่งใช้แนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีพื้นฐานสำคัญอยู่ที่การใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยี นวัตกรรมสมัยใหม่บนรากฐานทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์, 2553) การบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจต้องหาวิธีการสร้างมูลค่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เดิมมีแต่คุณค่า ซึ่งเป็นแนวคิดของเศรษฐกิจสร้างสรรค์หรือกล่าวได้ว่าต้องมีภูมิปัญญา ก่อนจึงเกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแนวคิด การขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมการสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดขอบเขตเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยแยกเป็น 4 กลุ่ม คือ การสืบทอดทางวัฒนธรรมศิลปะ สื่อ และงานสร้างสรรค์แบ่งตามลักษณะของงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นฐานที่สำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในกลุ่มการสืบทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งมีกลุ่มย่อยหนึ่งที่สำคัญ คือ กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะที่ต้องอาศัยวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นจุดขายหรือสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ประกอบการเรียนรู้การสัมผัสกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนจากสถานที่นั้นๆ รวมถึงกิจกรรมต่างๆ และสินค้าและบริการที่สามารถแสดงเรื่องราวในการพัฒนาสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคมโดยสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม และขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในแต่ละยุคสมัย (กาญจนา แสงลี้มสุวรรณ และ ศรินยา แสงลี้มสุวรรณ, 2555)

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ปัญหาการสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยเพราะการละเลยและไม่เห็นคุณค่าจากคนไทยในปัจจุบัน และส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การอนุรักษ์ฟื้นฟูและการพัฒนาถ่ายทอดเพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยหาแนวทางพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในลักษณะของสินค้าบริการและกิจกรรม

วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของเทศบาลตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการพัฒนาการปรับตัวปรับวิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงมีความหลากหลาย ทั้งที่ได้พัฒนาการจากการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หรือคนต่างท้องถิ่นที่พามาจากแหล่งอารยธรรมต่าง ๆ จนหลอมรวมเกิดเป็นภูมิปัญญาประจำถิ่น ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะ คือ ภูมิปัญญาในด้านประเพณีความเชื่อ

ภูมิปัญญาในด้านศิลปะการแสดง ภูมิปัญญาในด้านกีฬาและการละเล่น ภูมิปัญญาในด้านอาหารการกิน ภูมิปัญญาในด้านสิ่งของเครื่องใช้พื้นบ้าน เป็นต้น (ยุทธกาน ดิสกุล, 2553) ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของเทศบาลตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง” จากวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งโอกาสเป็นไปได้สูงเนื่องจากในแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองและพื้นที่ชุมชนอื่น ๆ ให้มีการรวบรวมและจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนต่าง ๆ ในเทศบาลตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงและศึกษาเจาะลึกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เลือกมาเพื่อการพิจารณาผลิตภัณฑการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยกวิถีชีวิตให้ชุมชนมีการกินดีอยู่ดี มีสังคมเป็นที่น่าอยู่อาศัยสิ่งเหล่านี้เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการบริหารงานท้องถิ่นที่องค์การปกครองท้องถิ่น แห่งนี้ประสบความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา ของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องของเทศบาลตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของเทศบาลตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของเทศบาลตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งจะแบ่งสาระของการทบทวนวรรณกรรมได้ดังนี้

2.1. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (2560-2564)

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเริ่มต้นตั้งแต่การประเมินผลแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 การศึกษาสภาพแวดล้อมและบริบทการท่องเที่ยวภายในประเทศและต่างประเทศ การทบทวนการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศคู่แข่งและประเทศต้นแบบรายสำคัญ การทบทวนนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชน/ประชาสังคม กับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งด้านคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการสร้างความสำเร็จของการพัฒนา ทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชน และการเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคตบนพื้นฐานของ การลงทุนพัฒนา เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนต่อไป (กรมการท่องเที่ยว, 2560)

2.2. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของภาครัฐและเอกชน

บทบาทขององค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติในการทำหน้าที่พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

1. รัฐบาลของแต่ละประเทศควรมีหน้าที่ชักจูงหรือกระตุ้นกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศ
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีการประสานงานภายใต้ต้องการท่องเที่ยวแห่งชาติ
3. องค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติควรสนับสนุนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับชาติและนานาชาตินอกจากนี้องค์การการท่องเที่ยวโลกยังได้สรุปหน้าที่และความรับผิดชอบ ปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวการที่รัฐบาลในประเทศเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเนื่องจากสาเหตุสำคัญ (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552)

2.3. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวตามที่กล่าวข้างต้น สิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคือทรัพยากรที่นำมาสู่การท่องเที่ยวซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็จะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน โดยในเรื่องทรัพยากรการท่องเที่ยว พรสวรรค์ มโนพัฒนา (2553: 58) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น และสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ นิศา ชัชกุล (2550: 260) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวคือสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีคุณค่ามนุษย์สร้างขึ้น ที่หมายถึง ชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนนั้น ๆ รวมถึงวัฒนธรรม เทศกาล งาน ประเพณีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดใจ หรือเป็น “จุดขาย” ของการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน ครั้งแล้วครั้งเล่า โดยมีสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทุกประเภทเข้ามาเยี่ยมชมเยือนแต่จากการที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีจำกัดไม่อาจจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น

2.4. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

เมื่อก้าวถึงแนวทางความร่วมมือ บุคคลทั่วไปมีความเข้าใจร่วมกันว่าเป็นแนวทางของการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป คือ Cooperation, Coordination และ Collaboration มักมีการใช้ปะปนกันทั้งสามนี้มีความหมายที่แตกต่างกันและมีระดับของความร่วมมือที่แตกต่างกัน (วรสุตา สุชาธรรม์, 2552)

Vangen and Huxham (2010) ความร่วมมือเกิดจากการสนับสนุนขององค์การให้เกิดการเข้าถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ โดยการตัดสินใจเข้าร่วมมีอนั้นเกิดจากผู้นำขององค์การนั้น ๆ และเป็นการพัฒนากิจกรรม/โครงการที่สร้างขึ้น โดยส่วนใหญ่แล้วความร่วมมือในลักษณะ Collaboration นั้นเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์การที่ไม่แสวงหากำไร หรือภาครัฐและภาคเอกชนด้วยและเมื่อเกิดความร่วมมือระหว่างองค์การขึ้น

Agranoff and McGuire (2003) นอกจากนี้ยังได้มีการกล่าวไว้อีกว่า การสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ถือเป็น การเข้ามาจับมือของผู้เล่นที่หลากหลาย ในช่วงระยะเวลาที่ต่างกันภายใต้บริบทของการสร้างความร่วมมือ

Osborne (2010). ต้องมีการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนร่วมกันหาข้อตกลง มากกว่าเป็นแค่การดำเนินการตัดสินใจเพียงอย่างเดียว ซึ่งการพยายามหาข้อตกลงร่วมกันนั้นควรอยู่บนฐานของการพยายามที่จะสร้างสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น เพื่ออธิบายถึงความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างองค์การ

2.5. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2547) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาโดยความร่วมมือของชุมชน ที่มองชุมชนเป็นศูนย์กลางหรือฐานเพื่อกำหนดทิศทาง แผนงาน แผนปฏิบัติการของตนเองโดยดำเนินการพร้อมกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมนั้น จึงทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมและเกี่ยวกับกลุ่มคนต่างๆ

การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนหลุดออกจากฐานการผลิตเดิมในภาคการเกษตร สู่อุตสาหกรรมบริการ กำลังซื้อที่สูงกว่าของนักท่องเที่ยวจึงสามารถกำหนด “สินค้า” และ “บริการ” โดยการเตรียมความพร้อมชุมชน ซึ่งผู้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีกระบวนการทำงาน (พจนา สวนศรี, 2546)

2.6. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ ความรู้ที่เป็นองค์รวมความคิด ความเชื่อ ความสามารถและความจัดเจนที่กลุ่มชนได้จากผลการใช้สติปัญญา และประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การแก้ปัญหา การปรับตัว การดำรงชีวิต และการจรโลงชีวิตในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่มีพัฒนาการสืบสานกันมาในพื้นที่ที่ชุมชนนั้นตั้งถิ่นฐานอยู่ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นรากฐานการดำรงชีวิตของกลุ่มชนที่สำคัญยิ่ง (ชวน เพชรแก้ว, 2547) องค์ประกอบของภูมิปัญญาท้องถิ่น จากความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ (จำนง แรกพินิจ, 2552) ได้แก่ (1) องค์ความรู้ หมายถึง ความรู้หลายอย่างมาเชื่อมโยงกันเป็นชุดความรู้ และ(2) เทคนิคหรือวิธีการ หมายถึง กลวิธีหรือการจัดการหรือวิธีการปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้สอดคล้องกับองค์ความรู้

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการพรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาของเทศบาลตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการเก็บข้อมูลจากพื้นที่วิจัยเชิงประจักษ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง และมีความเป็นปัจจุบันที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth interviews) ที่ผู้วิจัยได้ สร้างขึ้น โดยมีความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาคำถามการวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัยแบบสัมภาษณ์จะเป็นการตอบคำถาม

การวิจัยได้เป็นอย่างดี แบบสัมภาษณ์มีลักษณะคำสัมภาษณ์ที่มุ่งได้คำตอบเพื่อตอบคำถามการวิจัย เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในลักษณะแสดงความคิดเห็นอิสระ และข้อเสนอแนะ

เทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือการสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งรวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการตรวจสอบจากเอกสาร ผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการศึกษานี้ ได้แก่ (1) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลคอนทราย หมายถึง ผู้ที่เป็นหัวหน้าสำนักงานที่เป็นส่วนหนึ่งของการ บริหาร เทศบาล (2) เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ หมายถึง บุคคลที่เป็นหัวหน้ากลุ่มงานต่าง ๆ ของเทศบาล เช่น กอง คลัง กองสาธารณสุข กองวิชาการและแผนงาน เป็นต้น (3) ประชาชน/ผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาลหมายถึง บุคคลภายในเขตเทศบาลที่เป็นบุคคลอิสระ อยู่ ภายใต้อำนาจปกครองของเทศบาลฯ มีส่วนเกี่ยวข้องกับเทศบาล ทั้งทางตรงและทางอ้อม (4) บุคคลผู้เป็นภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึงผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มี ภูมิปัญญา หรือ ปราชญ์ชาวบ้านประจำท้องถิ่นแขนงต่างๆ ในเขตเทศบาลบุคคลเหล่านี้จัดเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลต่าง ๆ จากผู้ให้ ข้อมูลหลักเหล่านี้ประมาณ 4 - 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยแบ่งการดำเนินการ 2 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ (1) วิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็น การพรรณนารายละเอียดของชุมชนด้วยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้แล้วพรรณนาให้เกิดความเข้าใจการ บริหาร งานฯ (2) การวิเคราะห์เชิงอธิบายเป็นการวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจถึงการบริหารงานของเทศบาลฯ เพื่อความ เชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับนำไปสู่การนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

4. ผลการวิจัย

1. การบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา โดยสรุปว่าสภาพการณ์ปัจจุบันเทศบาล ตำบลคอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีการบริหารอย่างต่อเนื่องถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรม ของชุมชนที่ปรากฏเห็นเด่นชัด โดยชุมชนในพื้นที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นคนท้องถิ่นที่มี เอกลักษณะผ่านกิจกรรมประเพณีต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่นวัฒนธรรมพาเด็กเข้าวัด วัฒนธรรมรักบ้านเกิด วัฒนธรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุวันสงกรานต์ วัฒนธรรมลงแขก ดำนาเกี่ยวข้าวประเพณี เข้าพรรษา ประเพณีลอยกระทง ประเพณีออกพรรษา ประเพณีพาเยาวชนเข้า วัด ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีวันสารทเดือน 10 ประเพณีชักพระ ส่วนภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้แก่ การส่งเสริมการนวดแผนไทยด้วยลูก ประคบ การรักษาเอ็นกระดูก การตีเหล็กหัตถกรรมจักสาน การถนอมอาหาร การฝึกดนตรีหนังตะลุง และการรำ มโนราห์ มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ด้านพุทธศาสนาและศาสนพิธีเป็นผู้นำในการประกอบพิธีทางพุทธศาสนา รวมถึงการประกอบอาชีพของคนในชุมชนที่มีความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนในท้องถิ่น ทั่วไป

2. กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา โดยสรุปว่า โดยส่งเสริมการ เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวชุมชนและการปรับตัวของชุมชนในเขตพื้นที่เป็นฐานในการสร้างอัตลักษณ์และ ภาพลักษณ์ท้องถิ่นไทย พร้อมทั้งดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาชุมชนและการปกครองได้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน สร้างระบบบริหาร

จัดการการวิจัยการท่องเที่ยว เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญในการพัฒนาชุมชน ดังนั้นเพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่อย่างมีคุณค่าและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน ดังต่อไปนี้

2.1) อนุรักษ์เพื่อให้ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อชุมชน แต่กำลังจะหายไปคงอยู่ต่อไป เช่น การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ สามารถสร้างเป็น แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และสร้างรายได้แก่คนในชุมชนได้

2.2) รื้อฟื้น เพื่อให้ภูมิปัญญาที่สำคัญหรือมีคุณค่าแต่หายไปแล้วถูกนำกลับมาใช้ใหม่ และมีโอกาสประยุกต์ให้ร่วมสมัยเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

2.3) ประยุกต์ เพื่อให้ภูมิปัญญานั้นเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมใหม่ โดยคงไว้ซึ่งแนวคิดหรือฐานความรู้เดิม

2.4) พัฒนาต่อยอด เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ได้กว้างขึ้น โดยการผสมผสานองค์ความรู้สากลเข้ากับภูมิปัญญาเดิม อาจเรียกได้ว่าเป็นการสร้างภูมิปัญญาใหม่หรือสิ่งใหม่ (นวัตกรรม: innovation) เป็นการสร้างทางเลือกที่ช่วยให้ใช้ประโยชน์ในสังคมปัจจุบันได้สะดวกสบายขึ้น โดยไม่ทำลายล้างคุณค่าหรือรากเหง้าเดิม

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา โดยสรุปว่าค่านึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาเริ่มแต่การประชุมชี้แจงการทำโครงการคณะกรรมการชุมชนรับหลักการ แต่ละชุมชนประชุมปรึกษาหารือเพื่อจัดกิจกรรมของชุมชนตน และการเสนอกิจกรรมร่วมกับชุมชนอื่นๆ ทุกกระบวนการในการบริหารจัดการต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการร่วมคิดร่วมทำร่วมประเมินผล เริ่มตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ เพื่อเป็นข้อมูลว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้พร้อมทั้งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นต่อดังนี้

3.1) ประเพณีทำบุญ วันสารทเดือน 10 ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีลอยกระทง ประเพณีทอดกฐินประเพณีชักพระ ประเพณีเข้าวัดทำบุญ ประเพณีทำบุญตักบาตรเทศกาลเข้าพรรษา การรดน้ำคำหัวหน้าผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ การหล่อเทียนพรรษา ลักษณะการส่งเสริมโดย ให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มีการประกวดเพื่อให้ประชาชน เข้ามาร่วมกิจกรรม เช่นในวันลอยกระทง นอกจากนี้เทศบาลยังได้นำเทียนพรรษาไป ถวายวัดทุกวัดในเทศบาลวันเข้าพรรษาด้วย

3.2) การบริหารเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ การนวดแผนไทย การส่งเสริมหัตถกรรมจักสาน การส่งเสริมหมอกระดูกรักษาชาวบ้าน การส่งเสริมฝึก การฝึกปฏิบัติช่างตีเหล็ก การฝึกดนตรีหนังตะลุง การฝึกปฏิบัติหัตถกรรมจักสาน การฝึกปฏิบัติงานตีหม้อ การฝึกรำมโนราห์ มีวิธีการส่งเสริม โดยการทำฐานข้อมูลและแผน ที่เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบถึงความสำคัญ ของภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้นๆนอกจากนั้นยังได้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ เพื่อให้คนต่างถิ่นได้รับทราบ

5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและอภิปรายผล

1. การบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยกลไกการบูรณาการจากทุกภาคส่วนให้สอดคล้องเพื่อผลักดันไปสู่เป้าหมายทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว

บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนตามแผนพัฒนาท้องถิ่นสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิชนันท์ อ่อนรัตน์ (2561) ศึกษานโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนการท่องเที่ยวพัฒนา บุรณะ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2. กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้ (1) ด้านการฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (2) ด้านการสร้างเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบต่อ (3) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (4) ด้านการสร้างเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น และ (5) การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การตลาดการสร้างสรรคกิจกรรม และรูปแบบการท่องเที่ยว โดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ ตันตยกุล (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมไปปฏิบัติ พบว่า ความสำเร็จด้านกายภาพ ความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ และความสำเร็จด้านวัฒนธรรม มีผลมาจากกระบวนการบริหารจากแผนงาน/โครงการจากหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบต่อ ทิพาพร ไตรบรรณ (2557) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา หมู่บ้านอรุณภูมิ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนโดยให้คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการรับรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน และควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา โดยการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา พร้อมทั้งนำเสนอมุมมองใหม่ๆ ที่มีลักษณะโดดเด่น และมีเอกลักษณ์ไทย โดยพิจารณาถึงความยั่งยืน เช่น พัฒนาฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาในท้องถิ่น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริ นันท์ พงษ์นิรันดร โอษฐ์ญา บัชรธรรม และชัชชญา ยอดสุวรรณ. (2559). ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวควรออกระเบียบข้อบังคับเพื่อเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากร ท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรจัดระบบคมนาคมและการสัญจรให้ชัดเจน พร้อมทั้งทำป้ายบอกทางให้ถูกต้องและติดตั้งเป็นระยะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดให้มีการบริการที่ครอบคลุมและทั่วถึง ด้านความปลอดภัยควรจัดระบบรักษาความปลอดภัยในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งผลงานวิจัยของ เอื้องฟ้า ถาวรรักษ์ (2555) ศึกษาการอนุรักษ์ สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง “รำตง” อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี. กาญจนบุรี : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์การทางด้านวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมในด้านอนุรักษ์ วัฒนธรรม และประชาชนจะมีหน้าที่เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานที่ประชาชนมีความคาดหวังว่าจะเป็นหน่วย งานที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการอนุรักษ์ วัฒนธรรมของท้องถิ่นตามลำดับ

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1. หน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่องโดยเปิดโอกาสให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม พร้อมทั้งวัด และโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ของชุมชน ควรมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาเช่น การให้วัดเป็นเวทีพื้นที่แสดงการฟ้อน ผ่านกิจกรรมทางพุทธศาสนา การให้โรงเรียนเป็นหน่วยงาน สนับสนุนการฝึกอบรมให้เด็ก เยาวชน ทั้งนี้อาจจัดให้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนของ หลักสูตร และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามลำดับ

2. สร้างกลไกการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และเพิ่มศักยภาพให้แหล่งท่องเที่ยวกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาได้อย่างเป็นธรรมเพื่อคนทุกกลุ่มที่ดำรงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมเคารพวิถีชีวิตพื้นถิ่นและพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ โดยจัดกลุ่มตัวแปรใหม่ๆ พร้อมทั้งการจัดกลุ่มคำถามเพิ่มเติมที่สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดผลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และควรศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่ต่างไปจากการศึกษาในครั้งนี้เพื่อทราบข้อมูลที่น่าสนใจเพิ่มขึ้น มีการเพิ่มกลุ่มประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมหลากหลายกว่าเดิม เพื่อให้ทราบข้อมูลรวมทั้งมุมมองต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยทั้งในส่วนของปริมาณและคุณภาพเพื่อการค้นพบที่น่าสนใจนอกเหนือจากการศึกษาวิจัยในการครั้งนี้ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้มีข้อมูลที่น่าสนใจในหลายประเด็นที่น่าจะนำมาศึกษาต่อยอด ที่เกี่ยวข้องในด้านอื่นๆ ต่อไป

3. การศึกษานี้เป็นการศึกษาในเทศบาลตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ดังนั้นควรมีการวิจัยในเรื่องแนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวจากบทบาทและนโยบายของรัฐในการดำเนินการจัดการทรัพยากรดังกล่าว เพื่อนำมาสร้างขีดความสามารถในการเปรียบเทียบกับแนวทางการบริหารเชิงพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรัณยา แสงลิ้มสุวรรณ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน.

วารสารนักบริหาร, 32(4), 139-146.

กรมการท่องเที่ยว. (2560). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560-2564..

กรุงเทพมหานคร: พีดับบลิว ปรีนติ้ง.

จำนง แรกพิณีจ. (2552). ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมไทย. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ

16 มิถุนายน 2560. จาก <http://elearning.aru.ac.th/2500102/soc02/topic6/print5.htm>

ฉันทิช วรรณถนอม. (2552). ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ

16 มิถุนายน 2560. จาก <https://tourismatbuu.wordpress.com>

- ชวน เพชรแก้ว. (2547). การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์ปัจจุบัน. วารสารกับภาษาไทย, 3 (3), 14-23.
- ทิพาพร ไตรบรรณ. (2557). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา หมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นิตา ชัชกุล. (2550). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิชนันท์ อ่อนรัตน์. (2561). นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 4 (2), 228-241.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เพรสแอนด์ ดีไซน์.
- พรสวรรค์ มโนพัฒนะ. (2553). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8.) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2547). แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- พจนา สนวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- ยุทธกาน ดิสกุล. (2553). ประเพณีประเพณีและอัตลักษณ์ชุมชนคลองแห. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรสุดา สุขารมณี. (2552). ความร่วมมือระหว่างองค์การในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. (2553). ทุนความคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี
- ศิริลักษณ์ ต้นตยกุล. (2557). การนำนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมไปปฏิบัติ. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 4(2), 35-45.
- ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร, โอชญญา บัวธรรม และชัชชญา ยอดสุวรรณ. (2559). แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(1), 234 - 259.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). รายงานการศึกษาเบื้องต้น เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (The Creative Economy). กรุงเทพมหานคร: บริษัท บี.ซี. เพรส (บุญชิน) จำกัด.
- เอื้องฟ้า ถาวรรัช. (2555). การอนุรักษ์ สืบทอดศิลปปะการแสดงพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง “รำตง” อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัด กาญจนบุรี. กาญจนบุรี : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี.
- Agranoff, R., and McGuire, M. (2003). Collaborative public management: new strategies for local governments. Washington, D.C.: Georgetown University Press.
- Osborne, S.P. (2010). The new public governance: Emerging perspectives on the theory and practice of public governance. New York: Rout ledge.
- Vangen, S., and Huxham, G. (2010). Managing to collaborate. New York: Routledge.